

Oude Pekela, De Akkers
(Gemeente Pekela, Gr.)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Steekproefrapport 2018-01/16

Oude Pekela, De Akkers
(Gemeente Pekela, Gr.)

T

Steekproefrapport 2018-01/16

Oude Pekela, De Akkers
(Gemeente Pekela, Gr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek

Een onderzoek in opdracht van Powerfield

Steekproefrapport 2018-01/16

T T

Auteur: J.S. Van der Heul MA, archeoloog
Autorisatie: dr. J. Jelsma, senior KNA-archeoloog /
prospector (actorreg.nr. 35453178)

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 4.0 en BRL 4000,
voor dit onderzoek protocol 4002.

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, 9 februari 2018

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv Archeologisch Onderzoeks- en
Adviesbureau, Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 – 5779784
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding.....	1
• 1.1 Aanleiding en doel (KNA 4: LS01).....	1
• 1.2 Locatie (KNA 4: LS01, LS02).....	2
2. Bureauonderzoek (KNA 4: LS06).....	3
• 2.1 Bronnen.....	3
• 2.2 Fysische geografie (KNA 4: LS04).....	3
• 2.3 Archeologie (KNA 4: LS04).....	8
• 2.4 Historische geografie (KNA 4: LS03).....	11
• 2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4: LS05).....	14
3. Advies (KNA 4: VS07).....	15

Gebruikte bronnen

Lijst van figuren en tabellen

Archeologische periodes

Samenvatting

In opdracht van Powerfield, vertegenwoordigd door de heer Van Leeuwen is door De Steekproef een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor plangebied De Akkers ten zuiden van Oude Pekela, gemeente Pekela, provincie Groningen (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande aanleg van een zonnepark. Het plangebied beslaat een akker van 9,3 hectare. Er is nog geen ontwerpplan van het zonnepark beschikbaar. De bodem zal echter lokaal tot ongeveer een meter beneden het maaiveld worden verstoord. Hierbij worden eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem bedreigd. Het doel van dit onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden. Bij het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied De Akkers op een zandvlakte met licht reliëf ligt. Het noordelijk en westelijk deel liggen circa 1 meter hoger dan de rest van het plangebied. Naar het westen toe lag in de steentijd een beekdal. Vanaf het laat-neolithicum (zie archeologische periodes) raakte het gebied bedekt met veen.

Archeologische vondsten tonen aan dat er in de steentijd menselijke bewoning in nabije omgeving van het plangebied heeft plaatsgevonden. Er zijn geen vondsten of aanwijzingen voor menselijke bewoning in periode tussen de steentijd en middeleeuwen. De natte omstandigheden van het veen maakte het gebied onaantrekkelijk voor de mens om in die periode zich hier te vestigen. Vondsten daterend uit de middeleeuwen tonen de terugkeer van de mens in het gebied aan. Vanaf de 17^e eeuw start de vervening op grote schaal.

Het selectie-advies door senior KNA-archeoloog/prospecteur dr. J. Jelsma luidt: 'Voor het grootste deel van het plangebied is er een hoge kans op archeologische waarden uit de steentijd. Deze bevinden zich waarschijnlijk op de hogere delen van het plangebied. De geplande werkzaamheden zullen lokaal tot een meter onder het maaiveld de bodem verstoren. De exacte aard van de bodemingrepen zijn onbekend. Omdat de mate en omvang van de verstoring niet exact bekend is, wordt geadviseerd om het hoger gelegen deel van het plangebied en de zone met een hoge archeologische verwachting verder te onderzoeken (zie Figuur 11). Dit terrein heeft een oppervlakte van 6,7 hectare. Geadviseerd wordt om dit verder te onderzoeken met 6 boringen per hectare, een totaal van 40 boringen. Op basis van een verkennend booronderzoek met veldkartering kan de gaafheid van de bodem in kaart worden gebracht en kunnen eventuele archeologische indicatoren worden opgespoord, waarna de archeologische verwachting kan worden aangepast. Het besluit omtrent dit advies ligt bij de gemeente Pekela.'

Administratieve gegevens van het plangebied

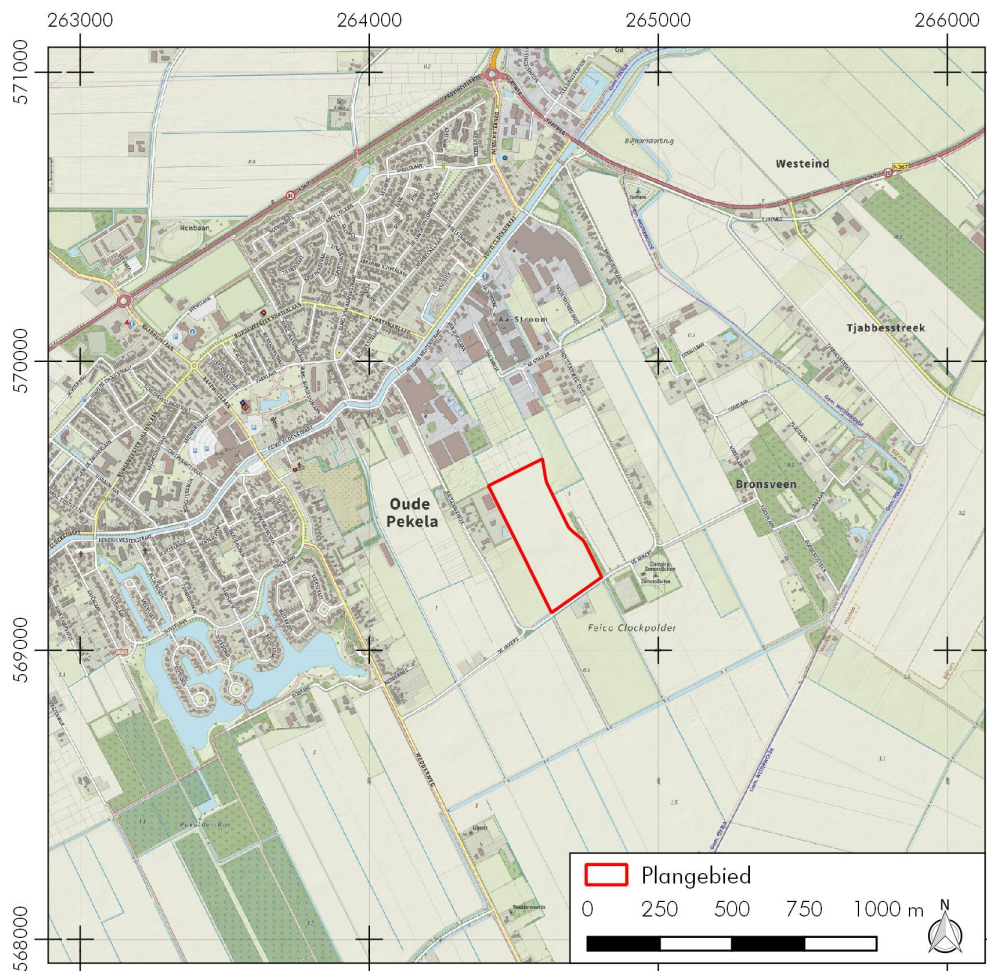
Tabel 1: Oude Pekela, De Akkers: Administratieve gegevens

Provincie	Groningen
Gemeente	Pekela
Plaats	Oude Pekela
Toponiem	De Akkers
Kaartblad	13A
Kadastrale perceelnummers	1017
Centrumcoördinaat onderzoeksgebied	264.611 / 569.394
Oppervlakte van het onderzoeksgebied	9,3 hectare
Soort onderzoek	bureauonderzoek
Bevoegde overheid	Gemeente Pekela
Oprichtgever	Dhr. J. van Leeuwen Tel: +31 645 744 924 Powerfield Hogedijken 25 9101 WV Dokkum Tel: +31 844 300 038
Onderzoeksmeldingsnummer	4587058100
Uitvoerder	De Steekproef bv
ISSN-nr.	1871-269X
Steekproef projectcode	2018-01/16
Archeoregio	1, Drents zandgebied
Geplande verstoringsdiepte	circa 1 meter onder maaiveld
Maximale diepte onderzoek	n.v.t.
NAP-hoogte maaiveld	van -0,10 tot 1 meter NAP
Huidig grondgebruik	akkerland
Datum veldwerk	n.v.t.
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / DANS / Noordelijk Archeologische Depot Nuis / DINO-loket (boorgegevens)

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 4: LS01)

In opdracht van Powerfield, vertegenwoordigd door de heer Van Leeuwen is door De Steekproef een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor plangebied De Akkers ten zuiden van Oude Pekela, gemeente Pekela, provincie Groningen (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande aanleg van een zonnepark. Het plangebied beslaat een akker 9,3 hectare. Er is nog geen ontwerpplan van het zonnepark beschikbaar. De bodem zal echter lokaal tot ongeveer een meter beneden het maaiveld worden verstoord. Hierbij worden eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem bedreigd. Het doel van dit onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden. Bij het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie.

Figuur 1: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnede van de topografische kaart. Bron: Opentopo.nl

1.2 Locatie (KNA 4: LS01, LS02)

Het plangebied De Akkers ligt 500 meter ten zuiden van het veenkoloniale dorp Oude Pekela en de beek de Pekel Aa. In het verleden heeft het plangebied deel uitgemaakt van de Feico Clockpolder. Dit was de naam voor het waterschap van 1966 tot 1969. Hoewel het waterschap reeds is opgegaan in het waterschap Hunze en Aa's, is de naam blijven hangen voor het gebied. Het plangebied beslaat een akker (oppervlakte 9,3 hectare) gelegen aan de toepasselijk genaamde straat De Akkers (zie Figuur 2). Deze straat ligt ten zuiden van het plangebied. Het plangebied wordt rondom grotendeels ontsloten door akkers en grasland. Twee uitzonderingen zijn de bossage langs het zuidelijk deel van de oostgrens van het plangebied en de huizen in het noordelijk deel langs de westgrens. Deze huizen bevinden zich aan de westelijk gelegen straat de Britanniawijk (zie Figuur 1).

In het plangebied liggen geen kabels en leidingen (KLIC meldingen: 18G064738-1, 18G064749-1).

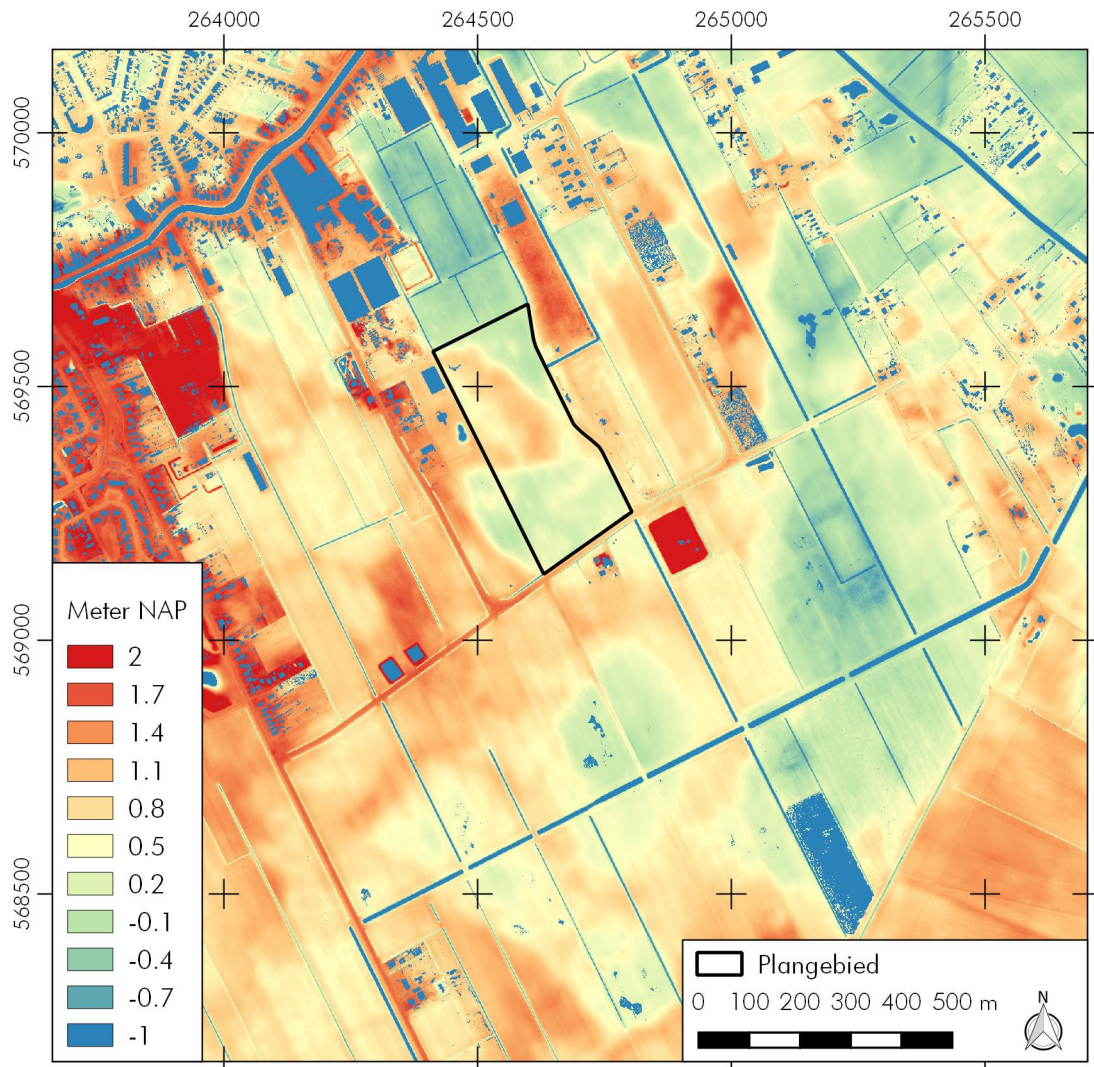
Figuur 2: Oude Pekela, De Akkers: Luchtfoto van het plangebied en omgeving. Bron: Google-earth

2. Bureauonderzoek (KNA 4: LS06)

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. De gebruikte bronnen voor het onderzoek staan aan het eind van dit rapport. Eén van de bronnen is ARCHIS 3, het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Het bevat een GIS-systeem waarin onder meer een archeologische kaart en aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden.

2.2 Fysische geografie (KNA 4: LS04)

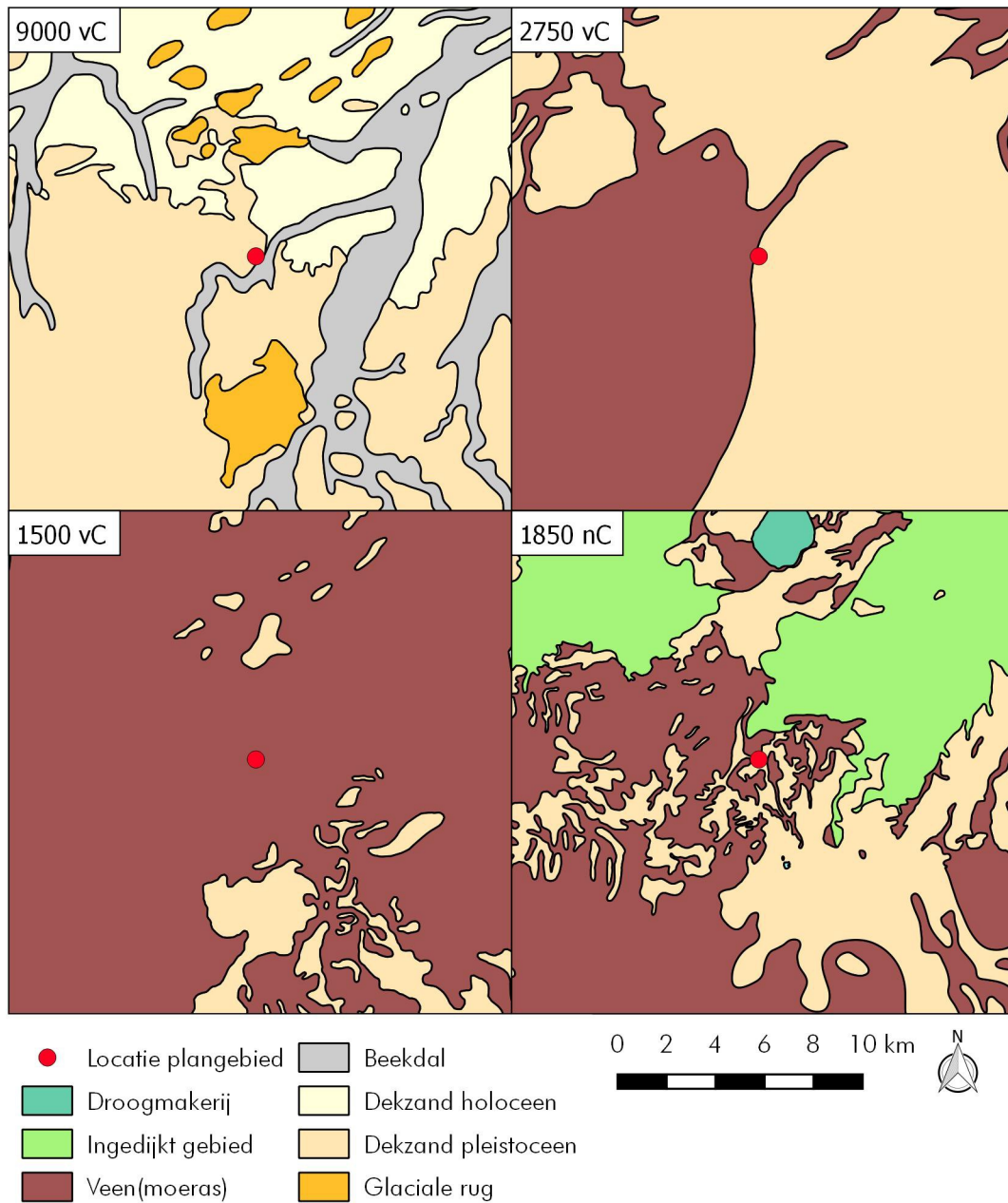

Figuur 3: Oude Pekela, De Akkers: Hoogtekaart van het plangebied en de omgeving.
 Bron: Actueel Hoogtebestand Nederland 2 uit 2009

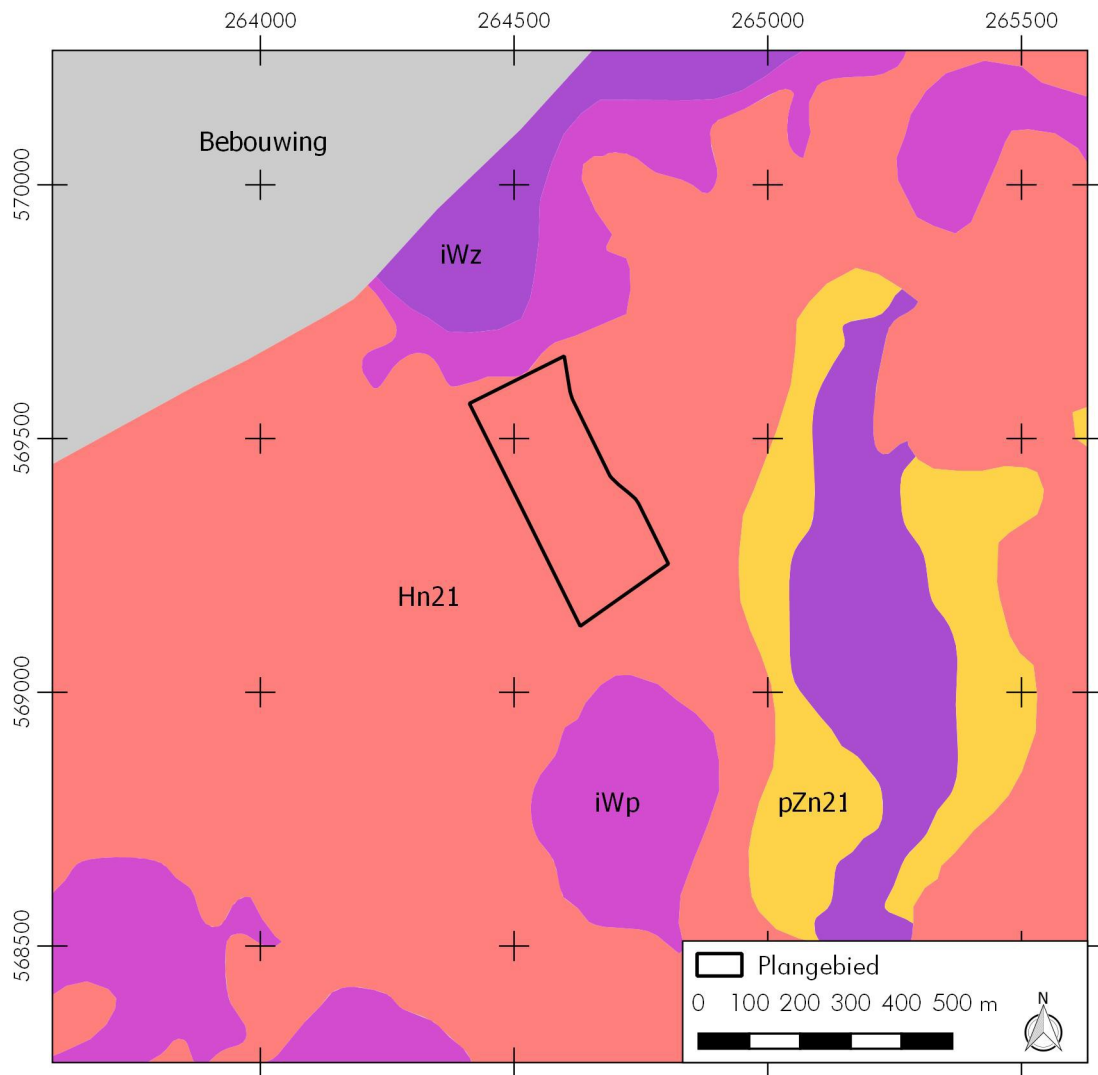
Het plangebied ligt in een gebied dat door Groenendijk (Groenendijk 1997) benoemd wordt als de Hunzevlakte. Deze term wordt gebruikt voor het huidige veenkoloniale gebied ten oosten van het Hunzedal. Het Hunzedal is het daadwerkelijke stroom- en dalgebied van de rivier de Hunze. De Hunzevlakte is een dekzandgebied met lichte hoogteverschillen. Deze zijn nog herkenbaar als lage duinen en welvingen in het landschap. Op de hoogtekaart (zie Figuur 3) is in de omgeving van het plangebied dit reliëfverschil herkenbaar. Het noordwestelijk deel van het plangebied ligt hoger (circa 1,4 meter boven NAP, zie Figuur 3) dan het omliggende deel (circa 0 tot 0,5 meter boven NAP, zie Figuur 3). Oostelijk langs dit hoger gelegen deel ligt een geul (zie Figuur 3).

Op de paleogeografische reconstructie van Vos en De Vries uit 2013 ligt het plangebied omstreeks 9000 vC in een dekzandlandschap niet ver verwijderd van een beekdal. In de periode hieropvolgend, het mesolithicum, verdwijnt het beekdal. Vanaf het laat-neolithicum (omstreeks 2750 vC) vernatte een groot deel van Nederland. Ook het plangebied lag rond 1500 vC volledig onder het veen. Eeuwenlang bleef het gebied één groot veengebied tot ongeveer de 17e eeuw, wanneer het veen systematisch werd ontgraven. De gevolgen van de veenontginningen zijn op de paleogeografische reconstructie van omstreeks 1850 nC te zien. Grote delen van het veen zijn afgegraven. Zo ook ter plaatse Oude Pekela en het plangebied (zie Figuur 4).

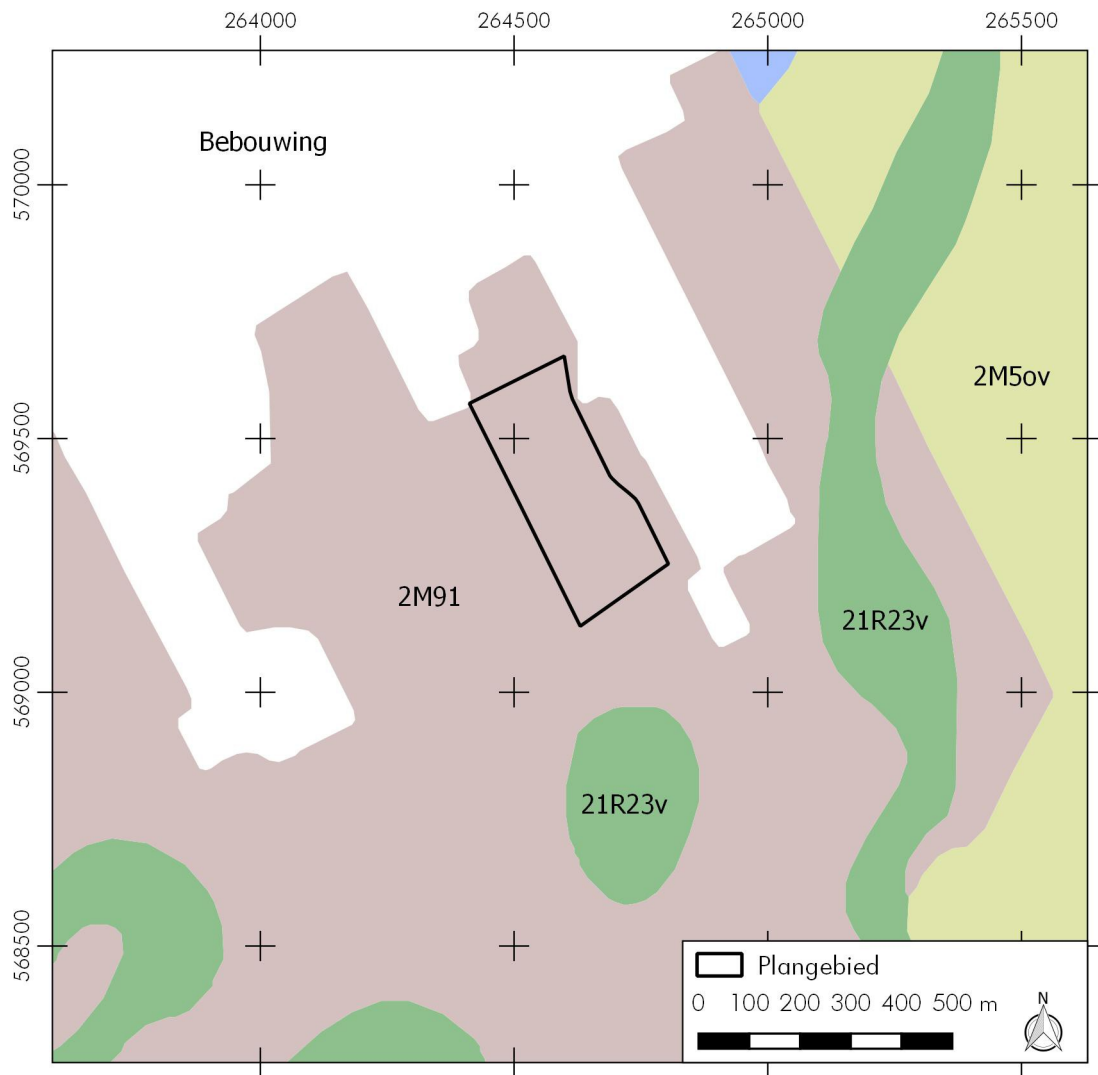
Op zowel de bodemkaart als de geomorfologische kaart heeft het plangebied een uniforme classificatie. De bodem van het plangebied is geclassificeerd als humeuze veldpodzolgronden, Hn21 op de bodemkaart. (zie Figuur 5). Ten noorden van het plangebied liggen moerige podzol- en eerdgronden (iWp en iWz, zie Figuur 5). Naar het zuiden ligt een gebied van moerige podzolgronden (iWp, zie Figuur 5). Ten westen van het plangebied ligt een gebied met al dan niet moerige eerdgronden (iWz en pZn21, zie Figuur 5). Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een veenkoloniale ontginningsvlakte. Deze is aangegeven op de kaart met de classificatie 2M91 (zie Figuur 6). Ten zuiden en westen van het plangebied liggen gebieden die aangegeven zijn als dalvormige laagtes (21R23v, zie Figuur 6). Voor beide kaarten geldt dat ten noorden van het plangebied de classificatie als bebouwing is aangegeven. De grondwatertrap binnen het deelgebied is VII. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand meer dan 80 centimeter onder het maaiveld ligt. Verder is bekend dat de top van het pleistocene oppervlak tussen de 0 en 10 meter NAP ligt (Vos en De Vries 2013). De exacte diepte is gezien deze brede marge en het lokale reliëf niet te bepalen.

Figuur 4: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnedes van vier paleogeografische kaarten van Nederland.
 Bron: Vos en De Vries 2013

Figuur 5: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnede van de bodemkaart rondom het plangebied.
 Legenda: Hn21 = humeuze veldpodzolgronden, iWp = moerige podzolgronden (veenkoloniaal dek), iWz = moerige eerdgronden (veenkoloniaal dek), pZn21 = eerdgronden. Bron: ARCHIS 3

Figuur 6: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnede van de geomorfologischeskaart rondom het plangebied.
Legenda: 2M91 = veenkoloniaal ontginningsvlakte, 21R23v = dalvormige laagte,
2M5ov = verspoelde dekzandvlakte. Bron: ARCHIS 3

2.3 Archeologie (KNA 4: LS04)

In het plangebied zelf zijn vooralsnog geen archeologische waarden geregistreerd in ARCHIS. In de omgeving van het plangebied zijn wel archeologische onderzoeken uitgevoerd en zijn er vondstmeldingen en een AMK terrein geregistreerd. Alle onderzoeken, vondstmeldingen en het AMK terrein op een afstand van circa 1,5 kilometer van het plangebied zijn in Figuur 7 weergegeven. In Tabel 2 wordt het zaaknummer en een korte beschrijving gegeven van deze archeologische waarden. De archeologische waarden zijn in Figuur 7 genummerd van 1 tot en met 20. Deze komen overeen met de nummers in de eerste kolom van Tabel 2. Een aantal archeologische waarden zal verder worden toegelicht, voor de overige waarden wordt verwezen naar Figuur 7 en Tabel 2 en waar mogelijk naar de publicatie van het rapport.

Ongeveer 200 meter ten oosten van het plangebied bevindt zich een AMK terrein van hoge archeologische waarde (Zaaknr. 7391). Bij een veldkartering (Zaaknr. 2785367100) en verkennend onderzoek (Zaaknr. 3138145100) zijn in dit terrein een groot aantal stukken vuursteen en een haardkuil met rode oker gevonden. Een onbekend aantal stukken vuursteen wordt tot de Tjongercultuur gerekend, daarmee daterend in het laat-paleolithicum B. De rest van het vuursteen dateert uit het mesolithicum. Dit AMK terrein bevindt zich langs het beekdal dat door Vos en De Vries is gereconstrueerd (zie Figuur 4). Meer aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid in de steentijd zijn de vondsten van een type T-bijl gewei, datering laat mesolithicum tot midden neolithicum A (Zaaknr. 2785383100), en een mesolithische kling (Zaaknr. 2095335100).

Uit de perioden het laat-neolithicum tot de late middeleeuwen zijn in de omgeving geen vondsten gedaan. Een kilometer naar het noorden en naar het westen toe zijn vondsten gedaan die dateren vanaf de late middeleeuwen. Dit zijn een steenblok (Zaaknr. 2927765100), (kogelpot) aardewerk (Zaaknr. 3183627100, 2095335100: *La Fèber en Marinelli 2005* en 2812906100) en bouw materiaal (Zaaknr. 2812906100). Men kan concluderen dat het gebied vanaf het laat neolithicum te nat is geweest voor menselijke bewoning. Pas met het ontginnen van het veen, eerst op kleine schaal vanaf de middeleeuwen en zo rond 1600 op grotere schaal, keerde de mens weer terug naar dit gebied.

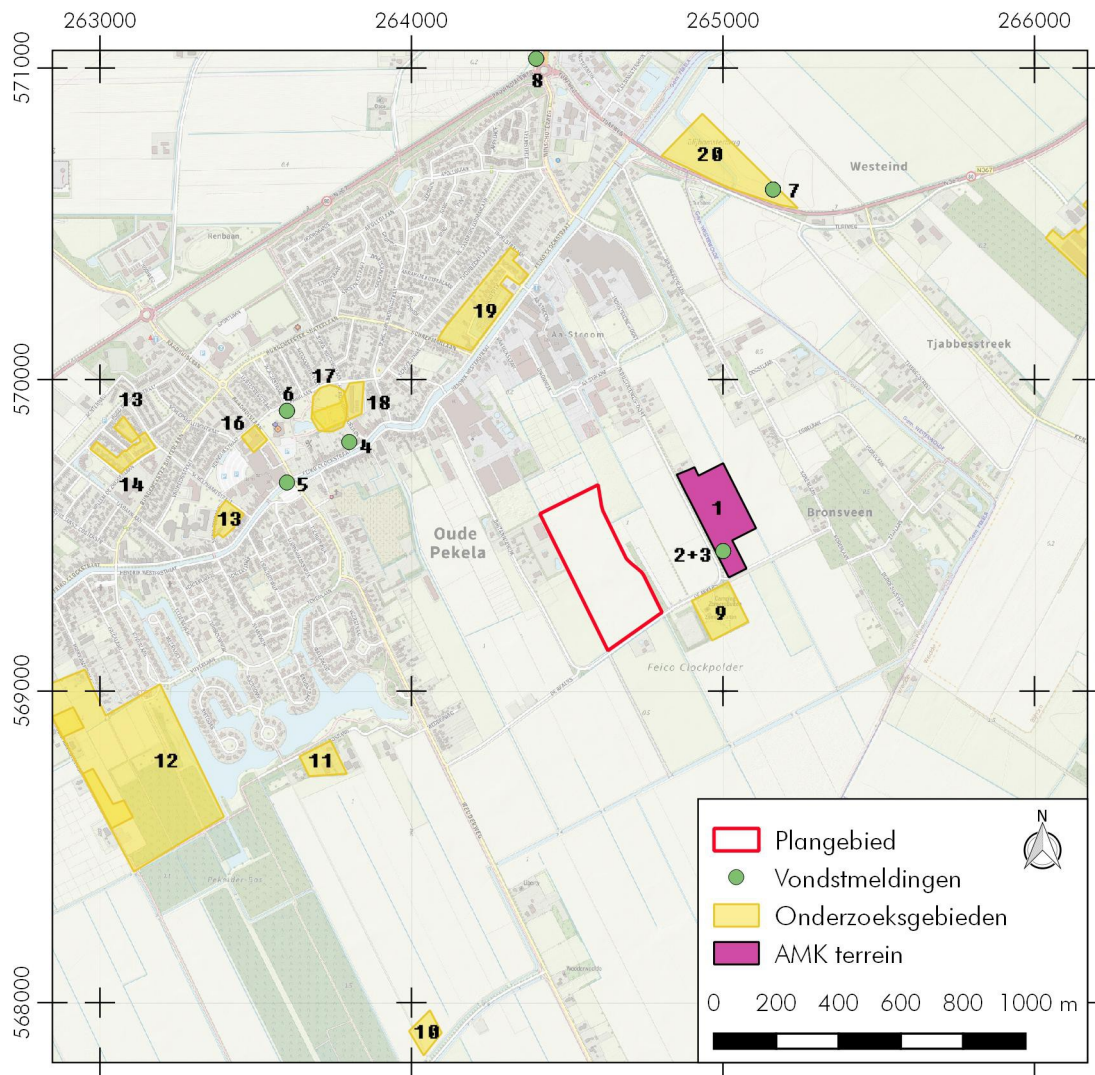
In de omgeving van het plangebied zijn vooral bureau- en booronderzoeken uitgevoerd. Het merendeel van de onderzoeken adviseert geen vervolgonderzoek (zie Tabel 2). Na een bureauonderzoek bleek geen verder onderzoek noodzakelijk (Zaaknr. 2264017100), of bij de booronderzoeken werden geen archeologische indicatoren en/of geen gaaf bodemprofiel aangetroffen (Zaaknr. 2056974100: *Tulp 2004*, 2383955100: *Spoelstra 2013*, 2047797100: *Tulp 2004* en 2061200100: *La Fèber en Marinelli 2004*). Bij één onderzoek werd een aantal controle boringen geadviseerd om een geclaimde verstoring te bevestigen (Zaaknr. 2258648100: *Bijl 2009*). Een ander onderzoek werd overbodig nadat de grond al was vergraven voordat het archeologische onderzoek was uitgevoerd (Zaaknr. 2456555100: *Schorn 2014*).

Uit de resultaten van de booronderzoeken werden bij twee onderzoeken deels intacte bodems aangetroffen en werd verder onderzoek in de vorm van waarderend onderzoek geadviseerd (Zaaknr. 2093578100: *Buitenhuis en Mulder 2006*) en het vervolg onder archeologische waarneming uit te laten voeren (Zaaknr. 2085753100: *Tulp 2003*). Voor de aanleg van een slibdepot werd geadviseerd om dit onder archeologische begeleiding te doen vanwege de aangetroffen archeologische vondsten bij de veldkartering van het voorgaande onderzoek (Zaaknr. 2095335100: *La Fèber en Marinelli 2005*).

Tabel 2: Oude Pekela, De Akkers: Archeologische waarden in de omgeving van het plangebied. Voor de ligging zie Figuur 7(nummers). Voor dateringen zie Appendix.

Figuur 7 nummer	Zaaknummer	Omschrijving	Datering
1	7391	AMK-terrein: hoge archeologische waarde. Sporen van bewoning, grote haardkuil met rode oker en honderden stuks vuursteen (Tjonger).	mesolithicum
2	2785367100	Veldkartering uit 1983 door de Rijksuniversiteit Groningen, onbekend aantal stukken vuursteen.	mesolithicum
3	3138145100	Vondsten bij verkennend onderzoek, onbekend aantal vuursteen en oker brokken, afkomstig uit haardkuil.	laat paleolithicum B - vroeg mesolithicum
4	2785383100	Particuliere vondst, gewei type T-bijl	laat mesolithicum - midden neolithicum A
5	2927765100	Steenblok (zandsteen/kwartsiet) gevonden bij aanleg van brug over het Pekeler Diep	late middeleeuwen - nieuwe tijd
6	3183627100	2 stukken kogelpotaardewerk	late middeleeuwen
7	2095335100	Meerdere stukken aardewerk, glas en vuursteen. Verschillende dateringen	mesolithicum (1 vuursteen kling) late middeleeuwen - nieuwe tijd laat (overige vondsten)
8	2812906100	1 stuk aardewerk en 1 stuk bouw materiaal	late middeleeuwen B

	Zaaknummer	Onderzoek	Resultaat
9	2056974100	Booronderzoek, De Steekproef bv (Tulp 2004)	bodem grotendeels verstoord
10	2383955100	Bureau- en booronderzoek, MUG ingenieursbureau (Spoelstra 2013)	bovenste gedeelte verstoord, geen vervolg
11	2258648100	Bureauonderzoek, MUG ingenieursbureau (Bijl 2009)	2 boringen om verstoring te controleren
12	2093578100	Bureau- en booronderzoek (inventariserend), ARC (Buitenhuis en Mulder 2006)	verder waarderend onderzoek geadviseerd
13	2216584100	Bureauonderzoek Libau Steunpunt voor Monumenten, 2008	niet rapport-plichtige onderzoek
14	2264017100	Bureauonderzoek Libau Steunpunt voor Monumenten, 2009	geen vervolg noodzakelijk
15	2047797100	Booronderzoek, De Steekproef bv (Tulp 2004)	verstoorde bodem, geen vervolg
16	2456555100	Briefrapport Archeodienst (Schorn 2014)	reeds vergraven locatie, onderzoek onnodig
17	2216324100	Bureauonderzoek Libau Steunpunt voor Monumenten, 2008	niet rapport-plichtige onderzoek
18	2085753100	Booronderzoek, De Steekproef bv (Tulp 2003)	archeologische waarneming geadviseerd
19	2061200100	Bureau- en booronderzoek Oranjewoud (La Fèber en Marinelli 2004)	geen vervolgonderzoek
20	2095335100	Bureau- en booronderzoek Oranjewoud (La Fèber en Marinelli 2005)	archeologische begeleiding

Figuur 7: Oude Pekela, De Akkers: Archeologische kaart van de omgeving van het plangebied. De nummers corresponderen met Tabel 2. Bron: ARCHIS 3

2.4 Historische geografie (KNA 4: LS03)

De historische bewoning van de Pekela's kunnen we terug traceren tot in de 16^e eeuw. In 1558 werd een stuk weiland met de naam *die Pekell* genoemd in de archieven van het klooster Ter Apel. Tegen het einde van de 16e eeuw werden de veengronden ten zuiden van Winschoten aangekocht door een groep Friezen en Hollanders. Hiermee ontstond de Pekelcompagnie. De compagnie begon met het grootschalig vervenen van het gebied. Het vervenen gebeurde vanuit de Pekel A in langwerpige loten (kavels). In 1635 verkocht één van de verveners, Feiko Alles Clock, een groot deel van zijn veengronden aan de stad Groningen. De verkochte gronden bracht Clock voor de stad in cultuur en mocht hij blijven exploiteren zolang hij de pacht en rente aan de stad kon betalen. Extra kosten en tegenslagen brachten Clock in de problemen. Processen tussen beide partijen resulteerden uiteindelijk in de verkoop van de gronden. Deze enerverende periode in de vervening van Oude Pekela is op de *Caerte van de Peeckel en de Peeckel veenen van Egbert Haubois* uit 1647, de kope van Clasen uit 1653 is bewaard gebleven, te zien. De eigenaren van de loten zijn op de kaart weergegeven. Een deel van deze loten zijn in het bezit van Stadt, duidend op de stad Groningen (zie Figuur 8).

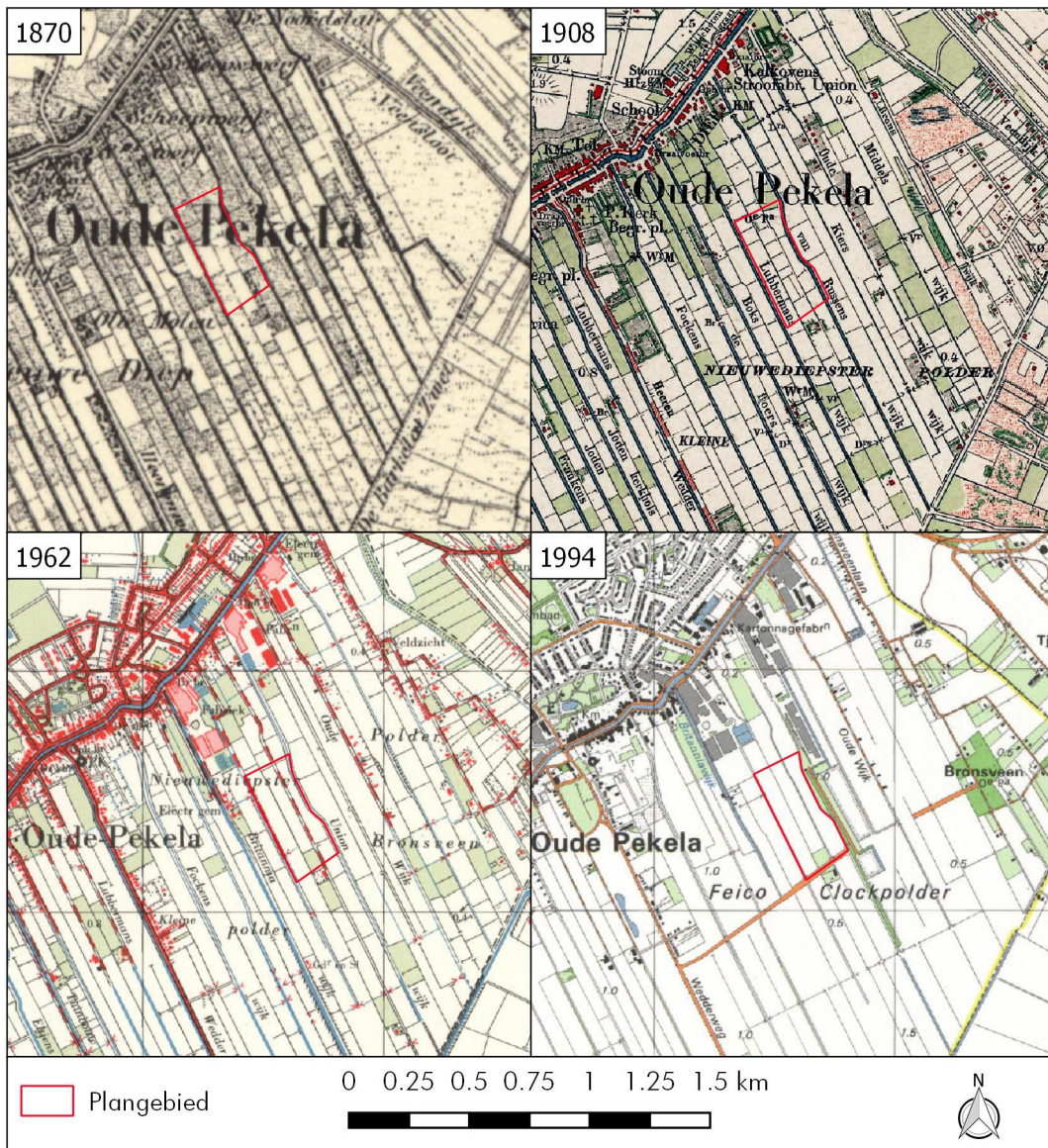

Figuur 8: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnede van de *Caerte van de Peeckel en de Peeckel veenen van Egbert Haubois*, kopie Harmen Clasen uit 1653. Het noorden is linksonder. Het plangebied is moeilijk weer te geven, maar bevond zich op de kaart boven de Pekel A binnen de langgerekte kavels.
 Bron: Beeldbank Groningen, NL-GnGRA_1536_6596

De ontginning van het gebied ging gedurende de 17^e en 18^e eeuw onverminderd door. De verkaveling van de loten zette zich in zuidoostelijke richting voort. De turfwinning werd steeds grootschaliger. En in 1728 werd de Pekel A gekanaliseerd tot het Pekelderdiep om het turftransport beter te faciliteren. Op de kaart van het Groningen landschap van Beckeringh uit 1781 (niet afgebeeld) is de vervening in de omgeving van Oude Pekela in volle gang. Lange kanalen die aansluiten op het Pekelderdiep tonen de grootschalige ontginningen in het gebied aan.

De zuidwestelijke orientatie van de kavels blijft tot op de dag van vandaag bestaan. Op historische-geografische kaarten vanaf de 19^e eeuw is deze verkaveling duidelijk te zien. Het plangebied van dit onderzoek is lag tussen de Lubbermanswijk en van Russenswijk in. Deze wijken waren waterwegen of kanalen om de afgegraven turf richting het hoofdkanaal, hier het Pekelderdiep, te transporten. Direct ten zuiden van het plangebied ligt vanaf het begin van de 20^e eeuw een boerderij (zie Figuur 9). Vermoedelijk ontstond er een pad door het plangebied om deze boerderij vanuit Oude Pekela te bereiken. Omstreeks 1962 is er duidelijk een weg door het plangebied naar de boerderij te zien. Deze weg is op de kaart van 1994 nog te zien (zie Figuur 9), maar vanaf 1994 is de weg verdwenen en is de huidige situatie van kracht (zie Figuur 1).

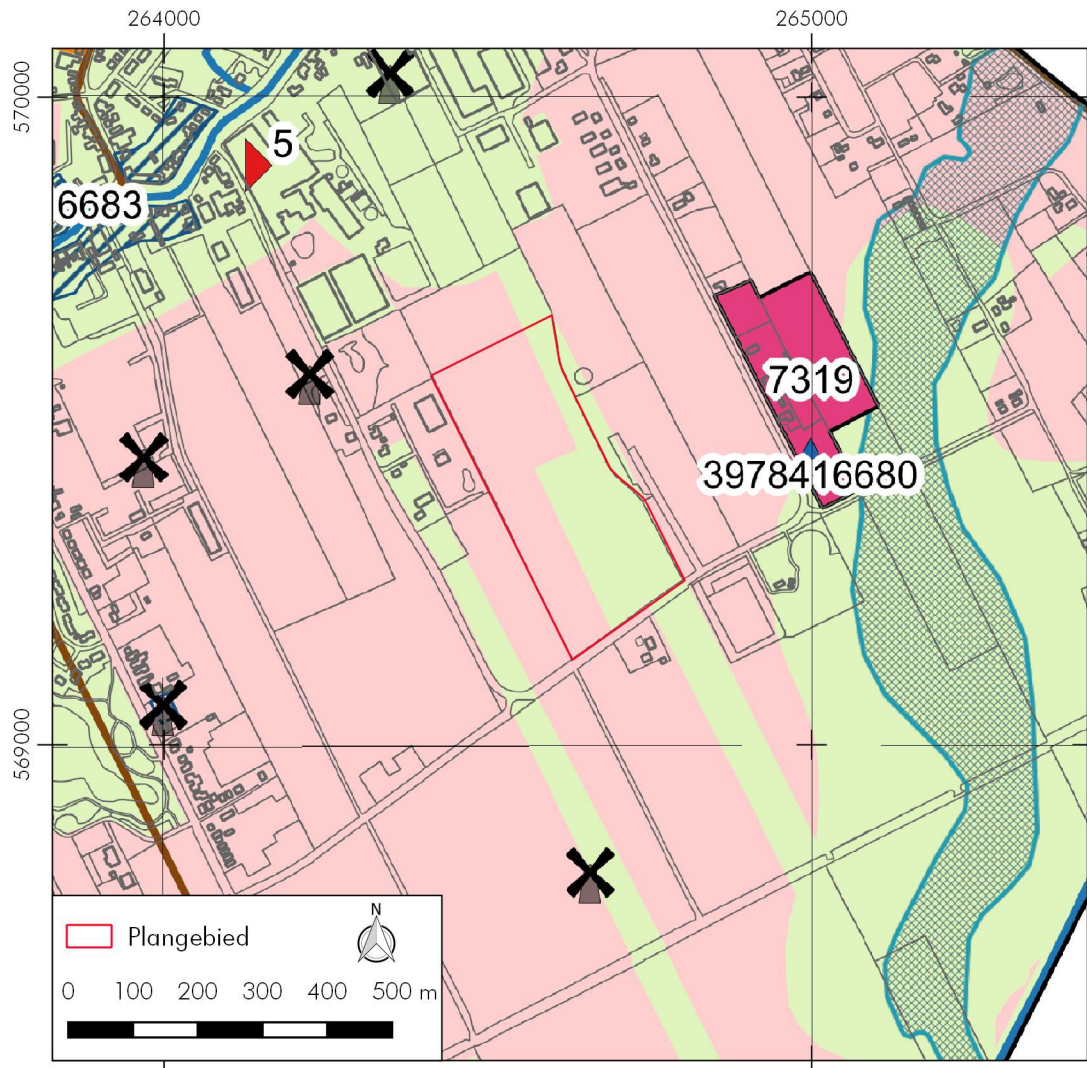
Ter herinnering aan de verrichtingen van Feiko Alles Clock in de begin jaren van de vervening van Oude Pekela werd in 1966 de Feico Clockpolder opgericht uit een fusie van de Nieuwdiepsterpolder, het Bronsveen en de Kleine Polder. In Figuur 9 zijn deze drie polders te herkennen op de kaart van voor 1962, hierna is de nieuwe naam voor de polder te zien.

Figuur 9: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnede van historisch-geografische kaarten uit 1870, 1908, 1962 en 1994 van het plangebied. Bron: Topotijdreis.nl

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4: LS05)

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Pekela ligt het plangebied deels in een zone met een hoge archeologische verwachting (WR-a3) en een lage archeologische verwachting (zie Figuur 10). De zone met de komt min of meer overeen met het hoger gelegen deel in het noorden en westen van het plangebied (zie Figuur 3). Hiervoor geldt dat archeologisch bureauonderzoek nodig is bij ingrijpen groter dan 200 m² en dieper dan 40 cm.

Figuur 10: Oude Pekela, De Akkers: Uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Pekela. Het plangebied is rood omlijnd. Het ligt deels binnen een terrein met een hoge verwachting (WR-a3)(roze) en een lage verwachting (groen). Ten westen van het plangebied is het AMK terrein (paars) en het beekdal (blauw gearceerd) te zien. Bron: Herziene Nota Archeologiebeleid 2016 Gemeente Pekela

3. Advies (KNA 4: VS07)

belangrijkste resultaten

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied De Akkers op een zandvlakte met licht reliëf ligt. Het noordelijk en westelijk deel liggen circa 1 meter hoger dan de rest van het plangebied. Naar het westen toe lag in de steentijd een beekdal. Vanaf het laat-neolithicum raakte het gebied bedekt met veen.

Archeologische vondsten tonen aan dat er in de steentijd menselijke bewoning in nabije omgeving van het plangebied heeft plaatsgevonden. Er zijn geen vondsten of aanwijzingen voor menselijke bewoning in periode tussen de steentijd en middeleeuwen. De natte omstandigheden van het veen maakte het gebied in die periode onaantrekkelijk voor de mens om zich hier te vestigen. Vondsten daterend uit de middeleeuwen tonen de terugkeer van de mens in het gebied aan. Vanaf de 17^e eeuw start de vervening op grote schaal.

archeologisch verwachtingsmodel

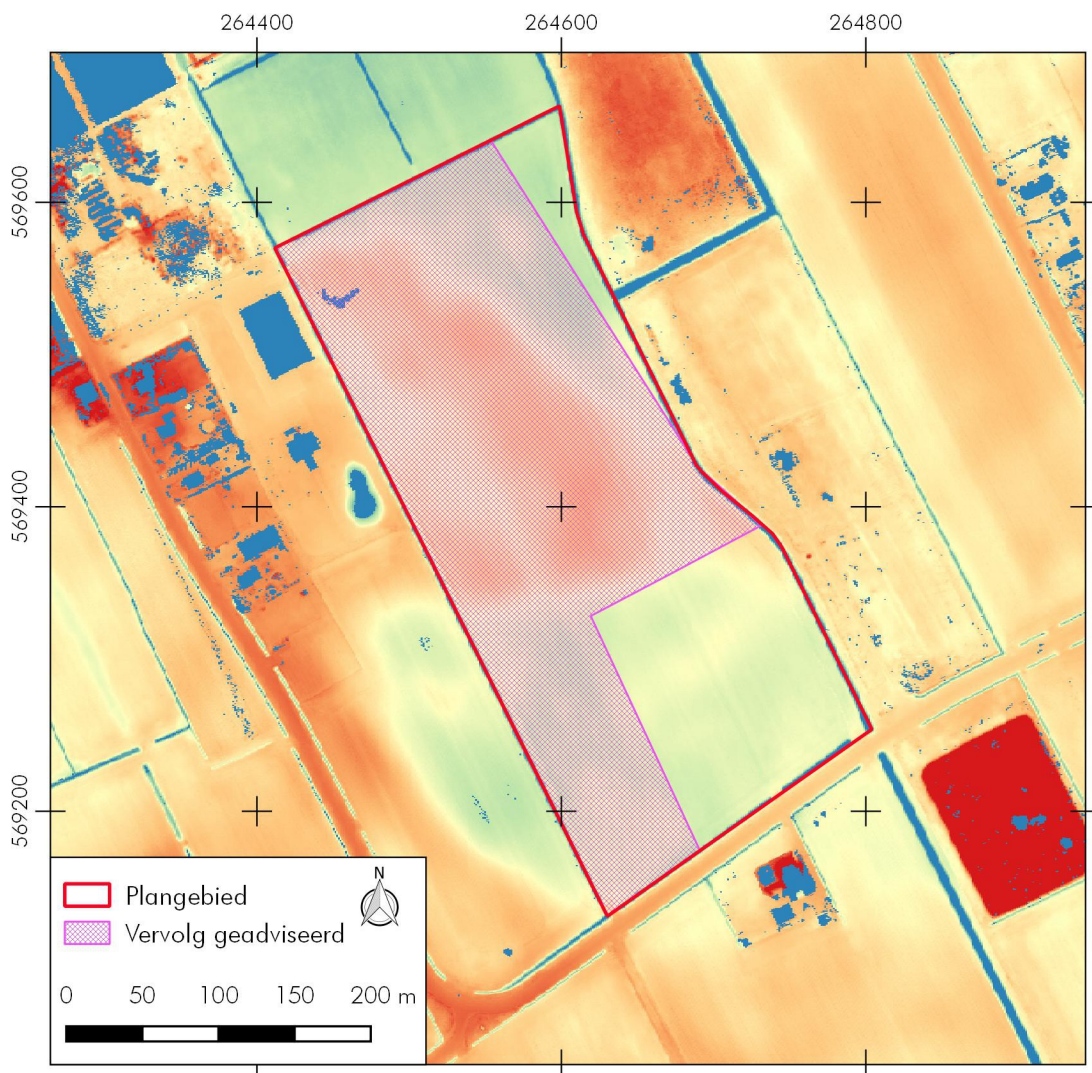
Het plangebied heeft een hoge verwachting voor sporen uit de steentijd. Het was een gunstige vestigingsplaats in deze periode. Op de hoger gelegen zone kon men droge voeten houden, kon bij het beekdal op voedsel worden gejaagd en was (drink)water beschikbaar. In het plangebied kunnen eventuele archeologische vondsten worden gedaan zoals bewerkt vuursteen en natuursteen, bot, houtskool en scherven aardewerk. Eventuele grondsporen zullen in de top van het pleistocene zand liggen.

Tabel 3: Oude Pekela, De Akkers: Specificatie archeologische verwachting.

datering:	Steentijd
complextype:	basiskamp/-nederzetting
omvang:	onbekend
diepteligging:	In de top van het pleistocene zand, direct onder de bouwvoor
gaafheid en conservering:	onbekend
locatie:	hele terrein, hogere kans op hogere delen (noord en westen)
uiterlijke kenmerken:	bewerkt vuursteen en natuursteen, scherven aardewerk, houtskool en bot
mogelijke verstoringen:	oude sloten, oude weg, veen afgravingen en mogelijk door akkerbewerking

selectie-advies door senior KNA-archeoloog/prospector dr. J. Jelsma

Voor het grootste deel van het plangebied is er een hoge kans op archeologische waarden uit de steentijd. Deze bevinden zich waarschijnlijk op de hogere delen van het plangebied. De geplande werkzaamheden zullen lokaal tot een meter onder het maaiveld de bodem verstoren. De exacte aard van de bodemingrepen zijn onbekend. Omdat de mate en omvang van de verstoring niet exact bekend is, wordt geadviseerd om het hoger gelegen deel van het plangebied en de zone met een hoge archeologische verwachting verder te onderzoeken (zie Figuur 11). Dit terrein heeft een oppervlakte van 6,7 hectare. Geadviseerd wordt om dit verder te onderzoeken met 6 boringen per hectare, een totaal van 40 boringen. Op basis van een verkennend booronderzoek met veldkartering kan de gaafheid van de bodem in kaart worden gebracht en kunnen eventuele archeologische indicatoren worden opgespoord, waarna de archeologische verwachting kan worden aangepast. Het besluit omtrent dit advies ligt bij de gemeente Pekela.

Figuur 11: Oude Pekela, De Akkers: Advies voor verder archeologisch onderzoek. In de paars gearceerde zone (oppervlakte: 6,7 hectare) wordt vervolgonderzoek geadviseerd met 6 boringen per hectare, wat overeenkomt met een totaal van 40 boringen. Deze zone komt overeen met de hoger gelegen delen in het plangebied en de zone met een hoge archeologische verwachting zoals aangegeven in Figuur 9. Bron achtergrondkaart: Actueel Hoogtebestand Nederland 2 uit 2009

Gebruikte bronnen

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geoinformatie en ICT.

Bijl, B. 2010. *Archeologisch bureauonderzoek Bosrand 5 te Oude Pekela, gemeente Pekela (GR)*. MUG-publicatie 2009-68. Leek: MUG Ingenieursbureau.

Buitenhuis, H. en S.A. Mulder. 2006. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureau-onderzoek en grondboringen in het plangebied 'Compagniestervijk' te Oude Pekela, gemeente Pekela (Gr.)*. ARC-rapporten 2005-116. Groningen: ARC.

Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [Archis3].

Fèber, D. la. en M. Marinelli. 2004. *Inventariserend archeologisch onderzoek ter plaatse van het Koerts-terrein aan de Feiko Klokstraat te Oude Pekela*. Oranjewoud-rapport 2004/11 Heerenveen: Oranjewoud.

Fèber, D. la. en M. Marinelli. 2005. *Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek baggerdepot Blijhamsterbrug te Oude Pekela*. Oranjewoud-rapport 2005/8 Heerenveen: Oranjewoud.

Groenendijk, H. 1997. *Op zoek naar de horizon: Het landschap van Oost-Groningen en zijn bewoners tussen 8000 voor Chr. en 1000 na Chr.* Groningen: REGIO-PRojekt.

Jelsma, J. 2004. *Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek aan de Industrieweg te Oude Pekela (Camping De Witte Zwaan)*. Steekproef-rapport 2004-05/7. Zuidhorn: De Steekproef.

Kuil, D. 1995. *Feicke Alles Clock, grondlegger van de Pekela's. Biografie en genealogie*. Futurum, Ten Boer.

Kuil, D. 1999. *Kroniek van Pekela: (1558) 1599-1999*. Futurum, Ten Boer.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4 www.SIKB.nl. Centraal College van Deskundigen Archeologie, 2016.

Molema, J., M. de Jong, en A. Mennens-Van Zeist. 2016. *Herziene Nota Archeologie Gemeente Pekela*. Libau, Groningen.

Publieke Dienstverlening op de Kaart via www.pdok.nl. Geraadpleegd op 31 januari 2018.

Opentopo via www.opentopo.nl. Topografische kaarten van Nederland. Geraadpleegd op 31 januari 2018.

Schorn, E. 2014. *Briefrapport Archeologisch onderzoek Raadhuislaan 47 Oude Pekela*. Briefrapport Archeodienst. Zevenaar: Archeodienst.

Schroor, M. 2003. *De atlas van Kooper: Oude kaarten van de provincie Groningen*. Bedum: Profiel.

Spoelstra, A. 2012. *Archeologisch bureau-en booronderzoek aan de Ontsluitingsweg Nieuwe Compagnie te Oude Pekela, gemeente Pekela (GR)*. MUG-publicatie 2012-114. Leek: MUG Ingenieursbureau.

STIBOKA. 1989. *Bodemkaart van Nederland: Schaal 1: 50.000: Toelichting bij kaartblad 8 West Nieuweschans*. Plus bijbehorend kaartblad. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering.

Topotijdreis via www.topotijdreis.nl. Topografische kaarten van Nederland over 200 jaar.
Geraadpleegd op 14 december 2017.

Tulp, C. 2003. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan de Burgemeester Borgesiuslaan te Oude Pekela*. Steekproef-rapport 2003-12/4A. Zuidhorn: De Steekproef.

Tulp, C. 2004. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan de Willem de Zwijgeriaan te Oude Pekela*. Steekproef-rapport 2004-2/17 Zuidhorn: De Steekproef.

Vos, P. & S. de Vries. *Paleogeografische Kaarten van Nederland, tweede generatie (versie 2.0)*. Deltares, Utrecht 2013. Op 11 april 2014 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

- 1 Topografische kaart
- 2 Luchtfoto plangebied
- 3 Hoogtekaart
- 4 Paleogeografische kaarten
- 5 Bodemkaart
- 6 Geomorfologische kaart
- 7 Archeologische kaart
- 8 Uitsnede Caerte van de Peeckel (Haubois)
- 9 Uitsnede van topografische kaarten uit 1870, 1908, 1962 en 1994
- 10 Beleidskaart gemeente Pekela
- 11 Advies vervolgonderzoek

Tabellen

- 1 Administratieve gegevens
- 2 Archeologische waarden rondom het plangebied
- 3 Specificatie archeologische verwachting

Appendix I: Archeologische periode-indeling

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP – 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP – 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
neolithicum:		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
brons tijd:		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
brons tijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
brons tijd midden:	1.800 - 1.100 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
brons tijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
brons tijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd vroeg:	1.500 - 1.650 nC
brons tijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd midden:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd laat:	1.850 – heden
Pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP		
Elsterien	475.000 - 410.000 BP	vC.:	voor Christus
Saalien	200.000 - 130.000 BP	nC:	na Christus
Weichselien	116.000 - 10.000 BP	BP:	Before Present; Present = 1950
Holoceen:	10.000 BP - heden		